

**BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA EKOLOGIK TARBIYANI
RIVOJLANTIRISH VA EKOLOGIK MUAMMOLAR HAQIDA TUSHUNCHA
BERISH**

**UNIVERSITY OF ECONMICS
AND PEDAGOGY
67-GURUX TALABASI
ABDURAXIMOVA MUATTARXON
QOBILJON QIZI
O'QITUVCHI :
TOXIROVA MOXICHEXRABONU
XOSHIMJON QIZI**

ANNOTATSIYA: Bugungi kunda ekologik muammolar global darajada jiddiy ahamiyatga ega. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ekologik tarbiyani rivojlantirish, ularning atrof-muhitga, tabiatga nisbatan mas'uliyatli munosabatini shakllantirishda muhimdir. Ushbu maqolada, boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani qanday rivojlantirish va ekologik muammolar haqida qanday tushuncha berish mumkinligi haqida bayon etiladi.

Kalit So'zlar

- Ekologiya
- Ekologik tarbiya
- Ekologik muammolar
- Tabiat
- Chiqindilar
- Ifloslanish

1. Ekologik Tarbiyaning Ahmiyati Ekologik tarbiya – bu insonning tabiatga, uning resurslariga va atrof-muhitga bo‘lgan munosabatini shakllantirishdir. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari hali hayotning murakkabligini to‘liq tushunmasalar ham, ular o‘zlarining harakatlari va qarorlari bilan atrof-muhitga ta’sir ko‘rsatishlari mumkin. Shu bois, ularga ekologik tarbiya berish juda muhimdir. O‘quvchilarni tabiatni sevishga, uni asrab-avaylashga va unga nisbatan hurmat bilan qarashga o‘rgatish ekologik madaniyatni rivojlantirishda asosiy omildir.

2. Ekologik Muammolar Haqida Tushuncha Ekologik muammolar – bu inson faoliyati natijasida yuzaga keladigan tabiiy tizimlarning buzilishi va atrof-muhitning ifloslanishidir. O‘quvchilarga ekologik muammolarni tushuntirishda quyidagi asosiy mavzularni yoritish lozim:

- Atmosfera ifloslanishi: Havo ifloslanishi, karbonat angidrid gazining ko‘payishi va uning iqlim o‘zgarishiga ta’siri.

- Suv resurslarining ifloslanishi: Suv manbalarining ifloslanishi va uning inson hayoti uchun xavflari.

- Qattiq chiqindilar: Tashlab yuborilgan chiqindilar va ularning tabiatga ta’siri.

- Tabiiy resurslarning kamayishi: Yerlashgan va qazilma resurslarining cheklanishi, yersizlashtirish va uning oqibatlari.

3. Ekologik Tarbiya Usullari Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida ekologik ongni rivojlantirishda quyidagi metodlar samarali bo‘ladi:

- O‘qitish va tushuntirish: Ekologik muammolar va tabiatni asrab-avaylash zarurligi haqida ma’ruza va darslar o‘tkazish.

- O‘yin va faoliyatlar: Ekologik o‘yinlar va amaliy mashg‘ulotlar orqali o‘quvchilarga tabiatni saqlashning ahamiyatini tushuntirish.

- Tabiatga sayohatlar: O'quvchilarni tabiatga olib borib, ular bilan birga atrof-muhitni kuzatish va uning holatini baholash.

- Guruh ishlari: O'quvchilarni kichik guruhlariga bo'lib, ekologik masalalar haqida fikr almashish va yechimlar taklif qilishga undash.

Ekologik Tarbiyaning Ahamiyati

Ekologik tarbiya boshlang'ich sinf o'quvchilarida tabiatga bo'lgan hurmat va mas'uliyatni oshirishga yordam beradi. Shuningdek, bu tarbiya yosh avlodni ekologik muammolar haqida xabardor qiladi, oqilona qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Ekologik tarbiya o'quvchilarni ko'plab ijobiy fazilatlar, masalan, mehr-sahovat, hamjihatlik va mas'uliyat hissi bilan to'ldiradi.

Ekologik Muammolar Haqida Tushuncha

Boshlang'ich sinf o'quvchilarga ekotizim, ifloslanish, iqlim o'zgarishi, biologik xilma-xillik kabi muhim ekologik muammolarni tushuntirish zarur. Ushbu muammolar global va mahalliy darajada insoniyatga ta'sir ko'rsatadi. O'quvchilarga quyidagi asosiy muammolarni tushuntirish mumkin:

1. Ifloslanish: Havoning, suvning va tuproqning ifloslanishi tadqiqotlar ilgari surilmoqda. Bu esa yerning resurslaridan oqilona foydalanmaslikdan kelib chiqadi.

2. Iqlim O'zgarishi: Inson faoliyati natijasida havo va suvda iqlim o'zgarishiga sabab bo'layotgan qonuniy jarayonlar mavjud. O'quvchilarni bu jarayonlarni tushuntirish, ularning oqibatlarini ko'rsatish muhimdir.

3. Biologik Xilma-xillikning kamayishi: O'zgarayotgan iqlim sharoitlari va odamlarning faoliyati hayvonlar va o'simliklarning yo'qolishiga olib keladi. Bu jarayonlar natijasida biosfera muvozanati buziladi.

Ekologik Tarbiyani Rivojlantirish Usullari

1. O'qitish va Ta'lim: Ekologiya va uning ahamiyati haqida darslarda interaktiv usullarni qo'llang. Maktabda ekologik muammolar va ularni hal etish yo'llari haqida qiziqarli darslar o'tkazishimiz mumkin.

2. Tabiatga Sayohatlar: Tabiatni tashrif buyurish va kuzatish o'quvchilarda tabiatni sevishni rivojlantirishga yordam beradi. Bu, ularni tabiatning jozibalariga qaratishga va ularni saqlashga undaydi.

3. Amaliy Loyihalar: O'quvchilarni birgalikda ekologik loyihalar yoki tadbirlarga jalb qilish, masalan, qayta ishlash yoki daraxt ekish bo'yicha amaliy tadbirlar o'tkazish zarur.

4. Muammolarni Muammolar Bilan Hal Qilish: O'quvchilarni mahalliy muammolarni tahlil qilish va hal etish jarayoniga jalb qilish ularda muammoga yechim topish qobiliyatini kuchaytiradi.

Xulosa

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani rivojlantirish va ekologik muammolar haqida tushuncha berish muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon kelajak avlodni atrof-muhitga nisbatan mas'uliyatli va xabardor fuqarolar sifatida tayyorlaydi. Usullar va faoliyatlar orqali ekologik tarbiyani rivojlantirish, bolalarni ekologik muammolar tug'risida xabardor qilish bilan birga, ularni tabiat va uning resurslarini saqlashga undaydi. Shuni unutmaslik kerakki, har bir insonning ekologik muammolarni yechishdagi hissassi va ekotizimning muvozanatini saqlashda roli juda muhimdir.

Ushbu maqola boshlang'ich sinf o'quvchilarini ekologik tarbiya berish jarayonini shakllantirishda ijodiy yondashuvni ta'minlashga yordam beradi.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. "Boshlang'ich ta'limda ekologik tarbiya olish" mavjud materiallar. [URL: Xalq ta'limi vazirligi rasmiy sayti](<https://www.edu.uz/>)
2. Toshkent davlat pedagogika universiteti. "Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish" fanidan o'qitish darsligi. Toshkent, 2020.
3. Baxmurodova, M. "Ekologik tarbiya: nazariya va amaliyot". Tashkent, 2019.
4. Shukurov, O. "Ekologiya va ata-muhitni muhofaza qilish". O'zbekiston Respublikasidagi ekologik muammolar va ularni yechish yo'llari. 2018-yil.
5. UNESCO. "Tabiatni himoya qilish bo'yicha ta'lim va tarbiya
6. Gafurova, S. "Bolalar uchun ekologik tarbiya" maqolasi, 2021.